

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa (...) Centrum Onkologii - Szpitala Miejskiego
im. [...] w B.

przeciwko B. Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 16 marca 2022 r.,

zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 25 sierpnia 2021 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 25 sierpnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę kasacyjną od wyroku tego Sądu z 26 stycznia 2021 r., wniesioną przez (...) Centrum Onkologii – Szpital Miejski im. [...] w B. – powoda w sprawie przeciwko B. [...] Spółce Akcyjnej w Ł. o zapłatę. Sąd Apelacyjny stwierdził, że po oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie go od kosztów, co nastąpiło postanowieniem z 9 czerwca 2021 r., doręczonym powodowi 15 czerwca 2021 r., powód – stosownie do

art. 112 ust. 3 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 755; dalej – u.k.s.c.) – miał opłacić skargę, a należną opłatę powinien wyliczyć w tym przypadku pełnomocnik powoda (art. 130² § 1 k.p.c.). Termin do opłacenia skargi upłynął bezskutecznie 22 czerwca 2021 r., a w tej sytuacji skarga kasacyjna powoda podlegała odrzuceniu – art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił zarazem, że powód nie uzyskał zwolnienia od kosztów sądowych, gdyż nie wykazał, iż nie ma środków dostatecznych do ich poniesienia. Ze złożonych przez powoda dokumentów obrazujących jego sytuację finansową wynika wprawdzie, iż powód ponosi straty, w 2020 r. na poziomie 7.269.062,59 zł, w 2019 r. na poziomie 3.768.443,83 zł, lecz zarazem korzysta z kredytu w rachunku w wysokości 3.000.000 zł, którego limit nie został wykorzystany, a poza tym na rachunkach prowadzonych dla powoda przez różne banki, powód ma do dyspozycji pewne środki, które mogą być przeznaczone na opłacenie skargi kasacyjnej.

W zażaleniu na postanowienie z 25 sierpnia 2021 r. powód wniósł o objęcie rozpoznaniem – stosownie do art. 380 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. – postanowienia z 9 czerwca 2021 r., którym oddalono jego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i zarzucił, że zostało ono wydane z naruszeniem art. 103 ust. 1 u.k.s.c. Wskazał, że ma status samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, a podmiotem, który go utworzył jest miasto B. Powód zaspokaja potrzeby zdrowotne mieszkańców, a jego działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Na koniec czerwca 2021 r. strata powoda wynosiła 7.714.839 zł, a suma strat z poprzednich okresów – 105.700.088 zł. W 2020 r. powód odnotował stratę w wysokości 7.269.062,59 zł, a suma jego strat do tego okresu wynosiła 97.923.725,17 zł.

Powód podał, że środki finansowe zgromadzone na jego rachunkach, na które zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, były przeznaczone na działalność statutową niemożliwą do prowadzenia bez dostępu do nich, na spłatę kredytu i – w ramach dofinansowania przez Ministra Zdrowia – na zakup akceleratora. Powód stwierdził, że jego sytuacja finansowa jest dramatyczna, a upadłości nie ogłosił wyłącznie

z uwagi na ustawowy zakaz ustalony w art. 6 pkt 3 ustawy z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1228).

Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedyną przyczyną odrzucenia przez Sąd Apelacyjny skargi kasacyjnej powoda od wyroku tego Sądu było nieopłacenie środka zaskarżenia, po odmówieniu powodowi zwolnienia od kosztów sądowych. Tę decyzję powód kwestionuje z odwołaniem się do art. 380 k.p.c.

W świetle art. 103 u.k.s.c. sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej, jeżeli wykazała, że nie ma dostatecznych środków na ich uiszczenie. W postanowieniu z 18 stycznia 2017 r., V CZ 84/16 (nieopubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że osoba prawna ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych jest zobligowana nie tylko przytoczyć fakty, mające przemawiać za uwzględnieniem wniosku, ale również spoczywa na niej ciężar wykazania tych faktów. Prezentowane w tym zakresie środki dowodowe powinny być dostosowane do konkretnej osoby prawnej, przedstawiać jej sytuację z należytą starannością, z zachowaniem zasady lojalnej współpracy z sądem i umożliwiać kompleksową i rzetelną ocenę sytuacji majątkowej takiego podmiotu. Artykuł 103 u.k.s.c. w zakresie, w jakim stawia osobom prawnym wymaganie wykazania braku dostatecznych środków na poniesienie kosztów sądowych, został przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 kwietnia 2017 r., P 56/14 (OTK-A 2017, poz. 25) uznany za zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Konieczność wnoszenia opłat w związku z angażowaniem sądów w rozstrzyganie spraw z udziałem podmiotów działających w obrocie prawnym służy temu, by kreować właściwe postawy społeczne odnoszące się do realizowania prawa do sądu. Nadużywanie tego prawa przez osoby inicjujące postępowania odnośnie do roszczeń oczywiście bezzasadnych albo wykorzystujące środki zaskarżenia tylko dlatego, że formalnie są dostępne, bez merytorycznych stojących za tym racji, sprawia, iż innym zainteresowanym ochrona

sądowa nie może być udzielona w stosownym terminie. Podmiot, na którym ciąży obowiązek opłacenia czynności przed jej dokonaniem, zwykle rozważa, czy jej podjęcie jest racjonalne także z punktu widzenia jego interesów finansowych. Kierowania się takimi przesłankami należy oczekiwać także od samodzielnych osób prawnych, których działanie opiera się w istotnym stopniu na środkach publicznych.

We wniosku o zwolnienie go od kosztów sądowych powód objaśnił swój status prawny, charakter prowadzonej działalności i źródła jej finansowania oraz wysokość środków, które pozostają w jego dyspozycji. Nie ma wątpliwości co do tego, że status powoda jest szczególny, gdyż jako zakład opieki zdrowotnej działający na podstawie ustawy z 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 633) jest zaangażowany bezpośrednio w wykonywanie zadań publicznych z zakresu opieki zdrowotnej przede wszystkim na rzecz mieszkańców gminy działającej jako podmiot organizujący tę placówkę. Powód funkcjonuje przede wszystkim na bazie środków publicznych przekazywanych mu przez Narodowy Fundusz Zdrowia. W ramach racjonalnej gospodarki tymi środkami musi wyznaczać limity świadczeń możliwych do nieodpłatnego udzielania pacjentom i kolejność ich spełniania, z zastrzeżeniem jednak pierwszeństwa świadczeń ratujących życie i nieodwracalne następstwa dla zdrowia.

Powszechnie znane są zastrzeżenia zakładów opieki zdrowotnej do sposobu szacowania przez Narodowy Fundusz Zdrowia wartości świadczeń spełnianych przez nie na rzecz uprawnionych, a w konsekwencji do wysokości środków oddawanych im do dyspozycji w celu wykonania umów o udzielanie świadczeń zdrowotnych. Zreferowane wyżej dane na temat pogłębiającej się wysokości zadłużenia powoda mogą uzasadniać tezę o zasadności zgłaszanych w tym zakresie zarzutów. Powód nie może przy tym ogłosić upadłości, niezależnie od tego, jak kształtuje się jego kondycja finansowa i zdolność do wykonania zobowiązań. Trafnie argumentuje przy tym powód, że opłacenie skargi kasacyjnej ze środków przekazanych mu na cele działalności statutowej lub uzyskanych z kredytu zaciągniętego na te cele, spowoduje *de facto* ich przesunięcie pomiędzy różnymi pulami budżetów publicznych z ograniczeniem zarazem zdolności powoda do ich wydatkowania na działalność statutową. Powód jest bardzo poważnie zadłużony, wysokość jego zadłużenia ma tendencję wzrostową, czemu zapewne sprzyja

konieczność udzielania świadczeń zdrowotnych w warunkach pandemii. Trudno w tej sytuacji przyjąć, że środki, którymi doraźnie dysponuje, powinny być przez niego przeznaczone na pokrycie opłaty od skargi kasacyjnej.

Powyższe zadecydowało o uchyleniu zaskarżonego postanowienia, stosownie do art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.